

Εργασία στην Κλινική Ψυχολογία

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Κανελλοπούλου Βασιλική

Δ' Εξάμηνο (2021-2022)

Μια εργασία των: Αδαμίδη Μαγδαληνή (ΑΜ: 1567202000003)

Κοτζία Μαρία- Ελένη (ΑΜ: 1567202000061)

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΣΡΕΜΠΕΡ (ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ)

Ο πρόεδρος Σρέμπερ κατέγραψε ο ίδιος τις εμπειρίες του, οι οποίες προέρχονταν από μία παραληρηματική κατάσταση. Ο Φρόντ αργότερα μελέτησε και ανέλυσε τα γραπτά αυτά, χάρη στα οποία σήμερα έχουμε πλήθος πληροφοριών για τις ψυχικές του κινήσεις, και τη σταδιακή διαμόρφωση και εξέλιξη της ψύχωσης.

Ο Σρέμπερ γεννήθηκε το 1842 στην Λειψία. Παντρεύτηκε το 1878 και ασκούσε το επάγγελμα του δικαστικού υπαλλήλου. Το 1884 νοσηλεύτηκε για πρώτη φορά με αιτία την υποχονδρία. Στην κλινική, στην οποία έμεινε για έξι μήνες, γνώρισε τον γιατρό Φλέσινγκ, για τον οποίο έτρεφε ιδιαίτερη εκτίμηση τόσο ο ίδιος όσο και η σύζυγός του. Το 1895, ενώ ανακοινώθηκε ο διορισμός του Σρέμπερ ως Προέδρου του Δικαστηρίου, εκείνος ανέφερε ότι ασθένησε για δεύτερη φορά. Η ασθένειά του ξεκίνησε με έντονη αυπνία και στην συνέχεια εκδηλώθηκαν παραληρήματα καταδίωξης και μεγαλείου αποδεικνύοντας έτσι πως έπασχε από ψύχωση.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΨΥΧΩΣΗ;

Ο όρος εμφανίστηκε στην ψυχιατρική τον 19^ο αιώνα. Αποτελεί παθολογικό μόρφωμα που θέτει εμπόδια στην υποκειμενοποίηση ενεργοποιώντας αρχαϊκούς μηχανισμούς άμυνας και μαζικές παλινδρομήσεις. Σε αντίθεση με την νεύρωση, η οποία βασίζεται σε ασφαλή δόμηση της προσωπικότητας, αλλά με ορισμένες άμυνες αναπτυγμένες σε ακραίο βαθμό, η ψύχωση περιλαμβάνει βαριές μορφές ψυχοπαθολογίας που καθιστούν την προσωπικότητα δυσλειτουργική.

ΔΙΑΦΟΡΑ ΝΕΥΡΩΣΗΣ- ΨΥΧΩΣΗΣ

Πιο συγκεκριμένα, η νεύρωση σύμφωνα με τους ψυχαναλυτές αφορά στη σύγκρουση ανάμεσα στο Εγώ και στο Εκείνο, μια σύγκρουση που παράγει ψυχική ενέργεια της οποίας η λύση έρχεται μέσω της απώθησης. Το άτομο μπορεί να αντλήσει ηδονή από τη φαντασίωση, αλλά δεν ζει μέσα σε αυτή. Αντιθέτως, η ψύχωση αναφέρεται στη σύγκρουση ανάμεσα στο Εγώ και στον εξωτερικό κόσμο. Το άτομο λοιπόν δεν έχει επαφή με το περιβάλλον, αλλά δημιουργεί μια δική του, νέα πραγματικότητα. Με λίγα λόγια, ζει μέσα στη φαντασίωσή του. Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι και στη νεύρωση υπάρχουν ψήγματα ψύχωσης, αλλά αυτά είναι δυνατόν το άτομο να τα μετουσιώσει στον πολιτισμό.

Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά πως εκδηλώνονταν τα παραληρήματα του Σρέμπερ. Από την μία πλευρά, στο παραλήρημα καταδίωξης, ο γιατρός Φλέχσιγκ αντιπροσώπευε το «κακό» και καταδίωκε τον Σρέμπερ. Στην πορεία του παραληρήματος, ακόμη και ο Θεός έγινε αντιληπτός ως ένας διώκτης. Από την άλλη πλευρά, στο παραλήρημα μεγαλείου, ο Σρέμπερ θεωρούσε πως είχε τον ρόλο του σωτήρα του κόσμου από το κακό. Ο σκοπός αυτός ήταν ουσιαστικά μια θεϊκή επιταγή, με απαραίτητη προϋπόθεση, για την πραγματοποίησή του, την μεταμόρφωσή του Σρέμπερ σε γυναίκα.

Από τα παραπάνω απορρέει ότι ο ρόλος του Θεού απασχολούσε πολύ τον Σρέμπερ. Εκείνος, πριν τα παραληρηματικά επεισόδια, αμφισβητούσε τον Θεό και γενικότερα τα θρησκευτικά θέματα. Γι' αυτό, υποστήριζε για τον εαυτό του {ότι στην περίπτωση μου επρόκειτο για απλές παραισθήσεις, είναι κάτι που εξ αρχής μου φαίνεται αδιανόητο. Διότι οι παραισθήσεις ότι επικοινωνώ με τον Θεό ή με ψυχές νεκρών μπορούν λογικά να δημιουργηθούν μόνο σε ανθρώπους που πριν από την νοσηρά διεγερμένη νευρική τους κατάσταση έτρεφαν ήδη μιαν ακλόνητη πίστη στον Θεό και την αθανασία της ψυχής. Κάτι τέτοιο όμως δεν ίσχυε στην περίπτωση μου}.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να γίνει μια αναφορά στην θεώρηση του Θεού ως διώκτη. Ο Σρέμπερ πίστευε πως ο Θεός, σύμφωνα και με την Τάξη του Κόσμου, δεν συναναστρέφεται με ζωντανούς, αλλά με πτώματα ή ανθρώπους που βρίσκονται μέσα στον ύπνο τους, που ονειρεύονται δηλαδή. Ως εκ τούτου, υποβίβαζε τους ζωντανούς και τους νοούσε ως υποδεέστερους και λιγότερο έξυπνους, οπότε μπορούσε να τους χειρίζεται και να τους κατευθύνει. Ωστόσο, ο Σρέμπερ, στο παραλήρημα μεγαλείου, αγωνιζόταν τον Θεό και εν τέλει τον νικούσε, αφού είχε την Τάξη του Κόσμου με το μέρος του. Αυτό χαρακτηρίζεται μια κοινή περίπτωση φαντασίωσης σωτηρίας.

Η νίκη του Σρέμπερ τον οδηγούσε σε συμφιλίωση με τον Θεό. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι ο Σρέμπερ εντάσσει και σεξουαλικά στοιχεία σε αυτήν την συμφιλίωση απαρτιώνοντας έτσι το παραλήρημα μεγαλείου και συνδέοντας το με την αναγκαιότητα της μεταμόρφωσής του σε γυναίκα, όπως αναφέρθηκε και στην αρχική περιγραφή του παραληρήματος.

Η έννοια της αποαρσενικοποίησης εμφανίστηκε αρχικά στα όνειρα του Σρέμπερ και θα μπορούσε να θεωρηθεί, σε αυτό το πολύ πρώιμο στάδιο της ψύχωσης, ως ένα σεξουαλικό παραλήρημα καταδίωξης. Ο ίδιος ο Σρέμπερ αναφέρει πως έβλεπε όνειρα, στα οποία ήταν γυναίκα και υπόκειτο μάλιστα και σε συνουσία {Επιπλέον, ένα πρωί είχε σε κατάσταση μεταξύ ύπνου και ξύπνου «την ιδέα, που όντως πρέπει να είναι πολύ ωραία, ότι είναι γυναίκα, και ότι υπόκειται παθητικά σε συνουσία»}. Αυτό του προκαλούσε πολύ μεγάλη αναστάτωση. Ωστόσο, όταν ξυπνούσε και συνειδητοποιούσε ότι όλο αυτό ήταν προϊόν της φαντασίας του, ανακουφιζόταν σε μεγάλο βαθμό. Παρόλ' αυτά, καθώς προχωρούσε η ψυχωσική του κατάσταση, κατέληξε να θεωρεί πως η μεταμόρφωσή του σε γυναίκα ήταν επιταγή της Τάξης του Κόσμου, κάτι που αποτελεί μια θρησκευτική παράνοια μεγαλείου. Μάλιστα, σύμφωνα με όσα έγραψε ο Σρέμπερ, {Τώρα πλέον είχα συνειδητοποιήσει, αναμφίβολα, ότι η Τάξη του Κόσμου, είτε την προτιμούσα προσωπικά είτε όχι, απαιτούσε επιτακτικά από εμένα την

αποαρσενικοποίηση, και επομένως δεν μου έμενε κανένας άλλος λογικός δρόμος παρά να συμφιλιωθώ με την σκέψη της μεταμόρφωσης σε γυναίκα}.

Σύμφωνα με τον Σρέμπερ, η μεταμόρφωσή του θα εξασφάλιζε στον Θεό διαρκή απόλαυση, αλλά και ο τελευταίος δεν θα απέσυρε τις ακτίνες του από εκείνον απομακρύνοντας τον από την προνομιακή του θέση. Όπως αναφέρει ο ίδιος χαρακτηριστικά, « ο ίδιος ο Θεός θέλει να βρει ηδονή σε αυτόν και απειλεί με την απόσυρση των ακτίνων του, αν δεν μπορεί να προσφέρει στον Θεό ό,τι Αυτός θέλει». Για να το πετύχει αυτό, ο Σρέμπερ υιοθετεί μια γυναικεία στάση απέναντί Του. Θέλει να νοείται ως μια γυναίκα που αγαλλιά ηδονικά και προσφέρει στον Θεό αυτήν την ατέρμονη απόλαυση που αναζητά.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο Σρέμπερ είχε συνθέσει ένα παραλήρημα, όπου επικρατούσαν ο Θεός, η μεταμόρφωση σε γυναίκα, αλλά και πολλά αντιθετικά στοιχεία, τόσο μεταξύ του παραληρήματος καταδίωξης και μεγαλείου, όσο και με τον πραγματικό και τον φαντασιακό χαρακτήρα του ίδιου του Σρέμπερ. Ο τελευταίος αναφέρεται πως είχε γίνει στο παραλήρημα ένας άνθρωπος θεοσεβούμενος και θιασώτης της ηδονής, ενώ παλαιότερα, στην ζωή του, ήταν ιδιαίτερα εγκρατής, με αυστηρές ηθικές αρχές και αμφισβήτηση προς τα θεία.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΣΡΕΜΠΕΡ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Βλέπουμε λοιπόν πώς αρχικά μια παράνοια καταδίωξης εξελίχθηκε σε θρησκευτική παράνοια. Με βάση αυτό, μπορούμε να προχωρήσουμε στα συμπεράσματα:

Ο Σρέμπερ, ουσιαστικά δομεί ένα παρανοϊκό επεισόδιο για να λύσει μια ασυνείδητη επιθυμία, που αρχικά αφορά τον πατέρα του. Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να παρατηρήσουμε μια ψυχωτική διεργασία που συνοδεύεται από παράνοια και από απωθημένα ομόφυλη τάση, της οποίας Αντικείμενο πρώτα είναι ο πατέρας και ύστερα μετατίθεται στον γιατρό του, Φλέχσιγκ.

Ας δούμε όμως ξανά τον τρόπο σκέψης του Σρέμπερ:

1. αγαπώ τον Φλέχσιγκ
2. δεν αγαπώ τον Φλέχσιγκ
3. Μισώ τον Φλέχσιγκ
4. Ο Φλέχσιγκ είναι αυτός που με μισεί

Αναμφίβολα, η ασυνείδητη επιθυμία είναι η αγάπη για τον γιατρό του, η οποία σχετίζεται με ομόφυλες παρορμήσεις, όπως στα περισσότερα παραληρήματα, και που αργότερα διαψεύδεται μέσω της γλώσσας. Εξάλλου, για τον Φρόνιτ η παράνοια είναι άμυνα απέναντι στην ομόφυλη επιθυμία. Η διάψευση, είναι ο βασικός μηχανισμός άμυνας στην ψύχωση, και η διάψευση του κύριου ισχυρισμού εντοπίζεται κυρίως στην παράνοια. Άρα, οτιδήποτε δεν μπορεί να έρθει στο πραγματικό, διαψεύδεται, και προβάλλεται σε άλλον. Δεν είναι λοιπόν παράξενο που ο Σρέμπερ αμέσως “αποφάσισε” όχι μόνο να μισήσει τον Φλέχσιγκ αλλά και ότι ο δεύτερος τον μισεί επίσης. Μπορούμε επίσης να καταλάβουμε ότι η ένταση του παραληρήματος αυτού είναι ανάλογη της έντασης της αρχικής του ασυνείδητης ενόρμησης.

Ας μην ξεχνάμε ότι αρχικά ο ασθενής νοσηλευόταν με υποχονδρίαση. Η υποχονδρίαση αποτελεί ναρκισσιστική επένδυση στο σώμα. Επενδύουμε ψυχική ενέργεια σε αυτό σε υπερβολικό βαθμό και κατ’ επέκταση, καταλήγει να είναι περισσότερο εμπόδιο επαφής με τους άλλους, παρά μέσο σύνδεσης. Ένα σύμπτωμα που καθόλου τυχαίο δεν είναι αν αναλογιστούμε ότι ο Φρόνιτ συσχετίζει την ψύχωση με τον πρωτογενή ναρκισσισμό, τον οποίο συναντάμε ήδη στη βρεφική ηλικία: η Αυτού Μεγαλειότης το βρέφος αισθάνεται παντοδυναμία και πλήρωση, ψευδαισθητική αυτάρκεια, αδυνατεί να διακρίνει τον εαυτό του και τον έξω κόσμο, γιατί αυτό είναι όλος ο κόσμος! Αντίστοιχα, η ψύχωση και τα λοιπά παραληρήματα του ατόμου οδηγούν συνήθως στην τάση του να θέλει να ασχολούνται όλοι μαζί του.

Στη συνέχεια, αντιλαμβάνεται τον γιατρό του, τον Φλέχσιγκ ως πατρική φιγούρα, την οποία εξιδανικεύει. Αρχικά ο Σρέμπερ αντιστέκεται στην ομοφυλοφιλική του φαντασίωση, εξεγείρεται ψυχικά και τότε ο αγαπημένος γιατρός γίνεται ο διώκτης του. Όπως είδαμε, η ψυχική σύγκρουση προβάλλεται σε έναν τρίτο, εξωτερικό “αποδιοπομπαίο τράγο”. Αργότερα όμως, καθώς η ομόφυλη επιθυμία περί παθητικής συνουσίας παραμένει ενεργή, ο ασθενής φτάνει στην παραδοχή της με ένα μεγάλο τίμημα: το παραλήρημα. Κι έτσι, στο ερώτημά του “γιατί με καταδιώκει”, η απάντηση είναι “επειδή θέλει να με καταστρέψει. Άρα, για να το αποφύγω, πρέπει να μετατραπώ σε γυναίκα, για να σώσω τον κόσμο από τον κακό Φλέχσιγκ”. Είναι φανερά τα κύρια στοιχεία του παραληρήματος: η μεγαλομανία και η παντοδυναμία, καθώς επιθυμεί να σώσει τον κόσμο, καθώς και η έκφραση της ίδιας της ασυνείδητης επιθυμίας, να υφίσταται δηλαδή τη συνουσία από έναν άντρα, παθητικά, σαν γυναίκα.

Με αυτή την παραδοχή, ακολουθούν οι εξής συλλογισμοί: Ο ευνουχισμός δεν είναι πια αμαρτία, αλλά μια θεϊκή αποστολή. Ο ίδιος ο Θεός έχει εκδηλώσει την θέλησή του στον Σρέμπερ. Εφόσον ο ίδιος ο Θεός θέλει να συνευρεθεί μαζί του, πλέον δεν τίθεται θέμα περί σεξουαλικής αιδούς, και κάθε σκέψη περί παθητικής συνουσίας είναι πλέον αποδεκτή. Αισθάνεται πραγματικά μεγαλειώδης που τον επιθυμεί ο ίδιος ο Θεός, στοιχείο που αναδύει τον ναρκισσισμό του. Ακόμα, με τη μεταμόρφωση σε γυναίκα, θα πετύχει και τον πρωταρχικό του στόχο, να ενωθεί δηλαδή με τον Φλέχσιγκ.

Συμπερασματικά, ο Σρέμπερ ήταν ένας ψυχωτικός ασθενής, του οποίου η ομόφυλη τάση προς τον πατέρα δεν κατάφερε να μετουσιωθεί με κάποιο τρόπο, όπως για παράδειγμα

ταύτιση ή οικειότητα κατά την οιδιπόδεια φάση. Ακόμη, χρησιμοποιεί το μηχανισμό άμυνας της διχοτόμησης, εφόσον διαχωρίζει τον καλό γιατρό από τον κακό διώκτη. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η όλη διαδικασία της αρχικής διάψευσης επιτεύχθηκε μέσα από τη γλώσσα. Ο λόγος που ομιλείται στην ψύχωση είναι κάτι πολύ σημαντικό, που στην πραγματικότητα έχει και συνοχή και νόημα. Με άλλα λόγια, είναι μια γλώσσα που εμείς δεν γνωρίζουμε. Τέλος, βρίσκεται σε ένα παραλήρημα μεγαλείου, έχοντας αποσπαστεί πια από τον κόσμο των αντικειμένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bourdieu D. (2005), Η ψυχανάλυση από τον Φρόντ ως τις μέρες μας, Αθήνα: Κριτική (σελ 93-95,149)

Freud S. (2020), Ο πρόεδρος Σρέμπερ, ψυχαναλυτικές παρατηρήσεις για την αυτοβιογραφική εξιστόρηση μιας περίπτωσης παράνοιας, Αθήνα: Πλέθρον (σελ 13-41)

Κανελλοπούλου Λ. (2019) , Κλινική Ψυχολογία, Φάκελος Μαθήματος (σελ 44-60)